

**ZAISTENÉ
CESTY**

STANOVANIE

Outdoor®
YAK STEAM

REVUE

športujeme
v horách

LETO 2007

www.yaksteam.sk

Got a problem? We have the Solution.

Solution

Revolučné. Nevyhnutné. Sú viac, než najlepšie topánky: Dokonale sadnú a hodia sa na všetky typy lezenia od bouldrov až po veľké skalné steny. Vďaka štyrom patentom je model Solution novým referenčným bodom vo vertikálnom svete.

Odteraz budete liezť lepšie.

www.lasportiva.com

LA SPORTIVA je obchodná značka výrobcu obuvi, spoločnosti La Sportiva S.p.A. so sídlom Taliansku.

LA SPORTIVA®
innovation with passion

Pár slov na úvod.

Takmer všade v Alpách môžete nájsť zaistené cesty často nazývané aj (via) ferrata. Budujú sa od polovice 19. storočia, keď Alpy ešte zďaleka neboli preskúmané a fixné laná alebo kramle či rebríky pomáhali ľahšie zdolať náročnejšie výstupy. Napríklad už roku 1843 veľkovojsvodovia Johann, Ludwig a Franz Karol spolu s Metternichovými vojvodami venovali peniaze na vybudovanie ciest vedúcich strmými líniami na Dachstein.

V alpských krajinách ferraty patria k horolezectvu ako samostatná disciplína, ktorá ľuďom umožňuje vnímať exponovanosť terénu a krásu okolitej prírody bez vnútorného pocitu nebezpečenstva z ťažkého výstupu. Dávajú pohybu v horách ďalší rozmer a na začiatku vás možno prekvapí, že sa tu stretnete aj s kompletnými rodinkami, keď na krátkom horolezeckom lane otec vedie svojho syna a matka dcéru...

Súbor rád a informácií na tému ferraty sme pripravili s ambíciou inšpirovať ľudí, ktorí si obľúbili hory, ale horolezectvo sa im vidí predať len priveľmi riskantné.

1 Čo je ferrata

Via ferrata (v nemeckých sprievodcoch Klettersteig) je na začiatku často ozna-

čená kovovou doskou, na ktorej je uvedený názov cesty, kto ju vybudoval a kedy. Z tohto miesta vás oceleové lano upevnené v zavrtaných a zatemovaných skobách (ktoré sú maximálne 5 m od seba) vedie celou stenou. Ide o cestu v horolezeckom teréne rôznej obťažnosti, na oceleovom lane sa lezec zabezpečuje pred pádom sám pomocou špeciálnej istiacej súpravy.

Stavitelia zaistených ciest okrem istiaceho oceleového lana a kotviacich skôb používajú rebríky, kramle, kolíky, visuté mosty. Klasické ferraty sú vedené logickými líniami mohutných stien využívajúc police, komíny, lávky a iné prírodné útvary tak, aby nás pomerne schodným, ale často nesmierne exponovaným a vzrušujúcim terénom priviedli na vrchol hory. Viacerí autori nových zaistených ciest (napríklad v Rakúsku) kladú dôraz na

športový charakter a tam je už potrebná nadpriemerná všeobecná kondícia a dostatok lezeckých/ferratových skúseností.

Pri plánovaní výstupu ferratou platia tie isté zákonitosti, ako pri plánovaní horolezeckého výstupu. Treba si zaobstarat mapu horskej skupiny, v ktorej hodláte podnikať a tiež sprievodcu zaistenými cestami. Podrobné mapy si možno kúpiť v mieste pôsobenia, knižných sprievodcov je aj na našom trhu dostatočný výber. Aj na internetových stránkach sú často k dispozícii okrem popisu aj kvalitné nákresy ciest.

V ďalších kapitolkách sa budeme podrobne venovať výstroju a výzbroji, klasifikácii aj zdrojom informácií.

2 Výstroj a výbroj

Povinná výbava:

Istiaca súprava

– odporúčame kúpiť si hotový značkový

komplet (na bezpečnosti sa nešetří!), **kombinovaný úvaz, prilbu, kožené bezprstové rukavice.** Obliecť si môžete to isté, čo pri lezení. Ako obuv je vhodné použiť pevné **vibramky**, nie lezečky. Pri výstupe stenou totiž natrafíte aj na miesta so sutinou, štrkom a hlinou. Tieto pasáže bývajú relatívne ľahké, preto nemusia byť zaistené oceľovým lankom. A vtedy treba, aby ste mali istotu

v pohybe. Do náročných športových ferrat však nezaškodí zobrať si lezečky a pod stenou sa prezúť. Tiež sa osvedčilo mať pri sebe pomocné lano, ktoré sa zide na miestach s poškodeným oceľovým lankom, prípadne pri zostupoch alebo na istenie parťáka, ktorý má problém prekonať ťažký úsek. Do rucksaku by sa mala zmestiť **lekárnička, čelová lampa, mobilný telefón, slnečné okuliare, sprievodca alebo popis cesty s nákresom...** a samozrejme najmä v horách aj dostatočné množstvo tekutín.

Ponúkame tipy na výstroj a výbroj:

- 1** - Cassin Rock, klasická cenovo prístupná prilba s regulovateľným obvodom hlavy a temen, veľkosti 1 (50-56 cm) a 2 (52-60 cm), 1590 Sk; **2** - Cassin Astral, ľahká prilba s nastaviteľným obvodom hlavy, veľkosť uni (53-62 cm), 3393 Sk; **3** - Beal Aero team III, ľahký sedací úvaz, veľkosť uni, 1399 Sk; **4** - Beal Bambi, detský celotelový úvaz od 3 do 10 rokov, veľkosť uni, 1550 Sk; **5** - Beal SKA, plne nastaviteľný jednoduchý úvaz, S-L, 1750 Sk; **6** - celotelový úvaz Cassin G-One, **7** - Singing Rock set komplet, tlmič pádu aj s dvoma karabínami, 2070 Sk, **8** - Beal Ferrata, lano 9,4 mm, 28 m, 2940 Sk, **9** - Joker, lano 9,1 mm, metráž, 89 Sk/m; **10** - rucksak Tatonka Cross Alp 30 litrov, 2990 Sk,

10

11

6

12

13

14

15

16

17

18

11 - ruksak Tatonka Yamo 30 litrov, 2990 Sk,
12 - Singing Rock Grippy, 3/4 ochranné rukavice, S-XL, 540 Sk, **13** - La Sportiva Trango Trek Micro Evo, 6490 Sk, **14** - La Sportiva Trango Light Mid, 4350 Sk, **15** - La Sportiva B5, 3390 Sk,
16 - čelovka Cosmo, 1050 Sk, **17** - čelovka Icon, 2100 Sk, **18** - čelovka Spot, 1490 Sk.

3 Klasifikácia obťažnosti

Klasifikáciu obťažnosti sa dosiaľ nepodarilo zjednotiť,

veď len v nemecky hovoriacich oblastiach sa používajú tri veľmi podobné stupnice. Hodnotenie, ktoré uvádzame, je odvodené z Huslerovej stupnice. Stretnete sa s ňou bežne v Rakúsku, kde staviteľia zaistených ciest označujú obťažnosť arabskými písmenami, pričom A znamená najľahší a E najťažší stupeň. Potom je charakteristika obťažnosti ferrat takáto:

Ľahká (A): Jednoduchá zabezpečená cesta. Kolmé (krátke) rebríky a železné kramle zväčša v nevelmi strmom teréne. Ojedinelé časti môžu byť už visuté, ale dajú sa ľahko prejsť. Terén je nenáročný aj bez istenia a sú na ňom viditeľné dobré stupy aj chyty.

Pre jedinca s istým krokom a bez závrate netreba žiadne istenie. Ak chýbajú prírodné stupy, sú nahradené umelými.

Stredne ťažká (B): O niečo strmší skalnatý terén s čiastočnými visutými pasážami. Kolmé, dlhšie rebríky, železné kramle, pedály alebo refaze. Niektoré úseky sú namáhavé a vyžadujú si silu. Bez istenia môže obťažnosť dosiahnuť III. stupeň UIAA pre skalné lezenie. Aj skúsenejší tu už používajú základnú lezeckú výzbroj.

Ťažká (C): Strmý až veľmi strmý skalnatý terén. Stupy sú zväčša malé, visuté rebríky, železné kramle a oceľové kolíky pre nohy môžu ležať aj ďaleko od seba. Cesty sú čas-

to kolmé, v niektorých častiach zabezpečené len oceľovými lanami. Čiastočne už veľmi náročné na silu. Bez zaistenia lanom niektoré časti môžu dosahovať až IV. stupeň UIAA stupnice. Dlhšie stúpania v tejto obťažnosti patria už takmer medzi náročnejšie lezecké výkony. Odporúča sa vlastná lezecká zaistovacia výstroj aj pre skúsenejších lezcov. Pre neskúsených je potrebné naviazať sa vlastným lanom na skúsenejšieho partnera.

Veľmi ťažké (D): Strmý, často previsnutý terén. Železné svorky a skoby ležia ďaleko od seba. Veľmi zvislá až previsnutá

Neodistený rebrík-stromček, jeden z mnohých bonbónikov cesty „Haidsteig“, klas. C-D, Preinerwand, Rax (Rakúsko).

skala, ktorá je často zabezpečená iba oceľovými lanami. Dlhšie kolmé až previsnuté pasáže vyžadujú silu v ramenách a nevyhnutná je aj celková fyzická trébovanosť. Na trase sa niekedy vyskytujú aj ľahšie horolezecké úseky (do II. stupňa obťažnosti), ktoré treba zvládnuť bez istenia.

Lezecký výstroj je povinný aj pre veľmi skúsených a odporúča sa tiež istenie pomocným lanom. Určite nie je pre začiatočníkov!

Extrémne ťažká (E): Extrémne požiadavky na silu, istotu krokov (lezecké topánky), cit pre rovnováhu a odolnosť voči závr-

tiam. Tento stupeň obťažnosti sa vyskytuje pri klasických ferratach iba veľmi zriedka. Istenie lanom je prakticky povinné. Inak platí všetko ako pri kategórii D, ale ešte vo zvýšenej miere. *Zdroj: www.styria_alpin.at*

Staršia ferrata v Dolomitoch.

Foto: A. Rozsival

Foto: Arno Rozsival.

V **Dolomitoch** sa stretnete aj s farebným označovaním obťažnosti. **Modrá** je ľahká, **červená** ťažká a **čierna** obzvlášť ťažká. Ľudia s horolezeckými skúsenosťami budú mať zrejme tendenciu vyhľadávať najmä tie najťažšie cesty. Časom však zistia, že aj červená ferrata vie poriadne zvýšiť hladinu adrenalínu v tele svojou exponovanosťou a odvážnym trasovaním. Cesta klasifikovaná ako čierna môže mať úseky, ktoré sa dajú prekonať len s použitím väčšej fyzickej sily, je náročná na orientáciu, prípadne prechádza cez ľadové žľaby, ktoré sú objektívne nebezpečné.

Medzi dvoma ukotveniami lana by sa mal pohybovať vždy iba jeden lezec.

Foto: Igor Perútka.

4 Zásady bezpečnosti

Podobne ako pri horolezeckých túrach aj pri podnikaní

na zaistených cestách treba byť bezpodmienečne poistený. Odporúčame preukaz rakúskeho alebo nemeckého alpského spolku, ktorý vám zaručí nielen dostatočné poistenie, ale tiež zľavy pri ubytovaní na chatách, prednostné ubytovanie, zľavy na niektoré jedlá a nápoje, zľavy na lanovky, zľavy pri nákupe v športových obchodoch apod.

Nehanbite sa poprosiť skúseného kamaráta, aby vám vysvetlil a ukázal, ako sa správne používa istiaci sada a ako funguje brzda.

Športová ferrata Johan v južnej stene Dachsteinu, klasifikácia podľa rakúskej stupnice D-E.
Foto: Igor Perútka

Foto: Igor Perútka.

Ak ste úplný začiatok a neabsolvovali ste žiadne túry so skúseným horolezcom, mali by ste sa zúčastniť aspoň základného horolezeckého kurzu. Nie však na umelej stene, ale priamo v teréne.

Aj na ferratách platí: Do hôr nikdy nechodte sami a pred každou túrou nezabudnite informovať chatára alebo svojich priateľov o predpokladanom návrate.

Zásady ferratistu radí Jaroslav Vonderčík horský vodca

Pred výstupom železnou cestou si dobre pozrite predpoveď počasia a ak je to možné, naštudujte si tiež únikové cesty, pretože v prípade hromov a bleskov si budete spomínať na modlitbičky naučené v detstve. Hlavne neriskujte lezenie v búrke – oceľové lano je dokonalým bleskozvodom. Plánujte si túry s ohľadom na vlastné skúsenosti, ale aj podľa najslabšieho člena skupiny. Nebojte sa, nič vám neujde. A nezačínajte hneď tou najťažšou ferratou v oblasti.

Ak sa vydáte na viacdňové podujatie, kde budete kombinovať niekoľko ciest (v tomto sú bez konkurencie Dolomity), skontrolujte si - aj navzájom, či máte všetko podstatné. Výstroj a výzbroj na ferraty treba nielen vyznačiť, ale i používať (príba odložená v batohu vás neochráni). Pokiaľ to ide, využívajte chyty a stupy, ktoré poskytuje skala, ale súčasne sa vystríhajte pádu. Na ferratách sa totiž nepadá! Správne použité istenie vás samozrejme zachytí, ale náraz na najbližšie ukotvenie oceľového lana by mohol byť veľmi tvrdý... Aby sme eliminovali riziko, že niekoho strhneme, na lanku medzi dvoma kotvami by sa mal pohybovať iba jeden lezec. Pri postupe rozlamaným terénom myslíte na ľudí pod vami a nezhadzujte kamene. Nezabúdajte, že aj železné istenie môže byť poškodené. Ako veľmi vhodnú oblasť na ferraty odporúčam oblasť Lago di Garda, kde odpadajú dlhé nástupy a lezenie sa dá skombinovať s inými aktivitami, napr. s cyklistikou. Možnosti lezenia sú od skorej jari do neskorej jesene.

5 Všetko je na webe

Zdrojov informácií sa nemusíme sťažovať. Reálne široký sortiment nájdete samozrejme v outdoorových obchodoch, ale i vo veľkých kníhkupectvách. Dva tipy na dobrého sprievodcu: Dolomity, Franz Hauleitner, 50 túr medzi Brixenem a Bellunem, turistický príručce.

Pokiaľ ide o informácie z internetu, univerzálnou adresou na hľadanie tipov v Rakú-

sku, Nemecku, Taliansku i Švajčiarsku je najmä www.bergsteigen.at, sekcia Klettersteig, ktorá je na špičkovej úrovni. Nájdete tam podrobné informácie o všetkom - príjazd do lokality, parkovanie, nástup, popis cesty aj s hodnotením, zostup, náčrt cesty a pri väčšine ciest ešte i fotografériu. Rada pre začiatočníkov: Ak je ferrata ťažká, neznamená to, že je vždy aj pekná.

6 Literatúra faktu

Šlabikárom začínajúceho ferratistu by mala byť brožúra *Lezení na zajištěných cestách*, česká verzia horolezeckej príručky z vydavateľstva freytag & berndt. Autor Pit Schubert je zárukou, že v nej nájdete vysoko kvalifikované rady, tipy a informácie. Čitateľ sa zo subtilnej publikácie praktického vreckového formátu do-

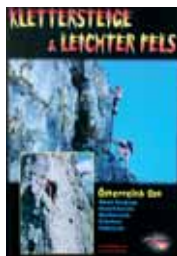
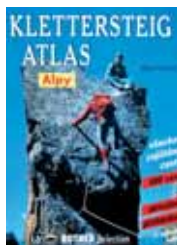

zvie všetko potrebné o technike pohybu, bezpečnosti, o technickom vybavení na zaistených cestách v takom rozsahu, aby sa mohol odhodlať k prvým krokom za novým dobrodružstvom. Príručka však môže byť užitočná aj pre skúsenejších, najmä pokiaľ ide o najnovší stav výzbroje a techniky istenia (cena okolo 150 Sk).

V outdoorových obchodoch je solídna ponuka sprievodcov pre najpopulárnejšie ferratové oblasti. Dostatočne široký záber má *Kletterstieg Atlas*, v ktorom je zmapovaných takmer 500 alpských ferrát s popisom, klasifikáciou, chatami v lokalite, zostupom atď. Samozrejme, bohatší na informácie sú sprievodcovia z jednotlivých oblastí. To isté platí aj o mapách, ktoré sa niekedy veľmi hodia.

Kniha Dolomity – najkrásnejší ferraty od Pascala Sombardiera je nielen podrobným sprievodcom, v ktorom nájdete výber 31 túr v talianskych Dolomitoch, ale tiež zaujímavým čítaním o jednotlivých oblastiach.

Kvalitným sprievodcom po rakúskych ferratách je *Klettersteig & leichter Fels*, kde - ako hovorí i názov - sú tiež lezecké cesty (aj v horách) do stupňa obťažnosti 3+ až 4. Samozrejme, toto sú opäť len tipy, pretože aj v tomto segmente literatúry nájdete hromadu titulov nielen v cudzích jazykoch, ale tiež z produkcie českých vydavateľstiev. Záleží iba na hĺbke záujmu, ktorý vo vás ferraty prebudia.

7 Tipy (nielen) na víkend

Skupina Pala

Tento horský masív je v južnej časti Dolomítov.

Najrýchlejší prístup autom – po diaľnici smerom na Benátky, Vittorio Veneto, Beluno do S. Martino di Castrozza. Cesta z Bratislavy trvá aj s prestávkami a orientačnými problémami cca 8 hodín. Ešte z domu sa dá telefonicky zabezpečiť ubytovanie na chatách Pedrotti Rosetta, 2581 m a Pradidali, 2278 m. Rezervovať si ubytovanie sa hodí najmä cez víkendy, kedy domáci horolezci a ferratisti vyrážajú do hôr. Na chatách sa dajú uplatniť zľavy na ubytovanie obvykle do výšky 50 % ceny (na horolezecké preukazy rakúskeho alebo nemeckého alpského spolku). Zľavnené ubytovanie vyjde na 5 a 7 eur/deň a chatu. Stravovať sa môžete z vlastných zdrojov varením pred chatou alebo si pochutnať na domácej večeri za cca 6 až 12 eur. Na prístup k chate Pedrotti sa vyplatí použiť lanovku zo S. Martino di Castrozza, 1466 m s prestupom na Col Verde, 1955 m až na náhornú plošinu Pala, 2572 m. Cena 9,5 eur. (Údaje o cenách tento rok už nemusia platiť.)

Foto: Arno Rozsival.

Foto: Arno Rozsival.

Sella & comp.

Skupina Sella s priľahlým okolím je ďalšou z mnohých možností podnikania v Taliansku. Na automape hľadajte rakúsko-taliancky prechod Sillian. Odtiaľ na Toblach a tam sa už sami rozhodnite, či doprava na Cortinu d'Ampezzo alebo cez Brunico, Bressanone a potom tiež doľava na St. Ulrich (Ortisei).

V každom prípade cieľom je sedlo Grodner Joch (Passo Gardena) vo výške 2121 m. Nájdete tam parkovisko (cez obed nabité, ale vy iste vstávate skoro), krčmu, stánky so suvenírmí, kaplnku a všetko ostatné, čo potrebujete ku šťastiu. Hľadané kopce sa volajú Grosse Tschierspitze (Gran Cir), 2597 m a Tschierspitze V (Cir V), 2520 m a na oba vedú zaisťené cesty.

Gran Cir je najvyšší vrchol členitého masívu, ktorý sa zdvíha nad sedlom. Ferratistom-novicom odporúčame, aby si dali najprv ľahkú cestu na skalnú pyramídu Grosse Tschierspitze. Je to príjemná túra s krásnymi výhľadmi, dobrá na zahriatie a výborná na oboznámenie sa s pohybmi, aké budete robiť najbližšie dni. Horolezecké rodiny tam bežne chodia s deťmi, ktoré sú samo-

zrejme riadne vystrojené a cvaknuté k dopelákovi na krátkom lane.

Konkurenčná túra čaká na susednom Tchierspitze. Tam však už bude vážnejší šport (kl. ťažké), no cesta je krátka, trvá slabú hodinku (od nástupu po nástup, návrat tou istou ferratou). Partia s priemernou kondičkou v pohode zvládne obe cesty za deň. Aj príchod pod stenu je ľahký a po zreteľnom chodníku.

Visutý most na záver ferraty Brigata Tridentina, oblasť Sella.

Ferrata s veľkým F v tejto lokalite má názov Brigata Tridentina (Via Ferrata Pisciadú). Odvážne vedená cesta stúpa jednou z najdivokejších a najromantickejších stien na severnej strane masívu Sella. Je vyrovnaná, v niektorých pasážach dosť exponovaná, ale výborne zaistená a s dostatkom prirodzených chytov i stupov. No predovšetkým je krásna.

Najťažšie pasáže sú v hornej časti, ale pod nimi je „únikový“ chodník, ktorý vedie ľahkým terénom do bezpečia chaty F. Cavazza al Pisciadú. Na ňu sa samozrejme dostanete, aj keď ferratu doleziete až do konca. Odmenou za statočnosť bude smelo postavený záverečný visutý most, atrakcia, s akou sa v našich horách nestretnete.

Rax Alpen

Z Bratislavy na dostrel vzdialená skupina Rax-Schneeberg v Rakúsku okrem skialpinistických túr a hodnotných skalkárskych lokalít ponúka tiež niekoľko ferrát. Vápencová stena Preinerwand nad dedinou Prein an der Rax s ferratou klasifikácie C-D môže byť aj cieľom na jednoduchový výjazd. Za dlhým názvom Hans-von-Haid-Steig nájdete jednu z najznámejších a najodvážnejších zaistených ciest nielen tejto lokality, ale i v rámci celého Rakúska. Haidsteig prekonáva exponovanou líniou pravú časť steny Preinerwandu (1783 m) a patrí vraj k naj-

Preinerwand, nástup do ferraty Heidsteig.

väčším a najobľúbenejším dobrodružstvom vo Východných Alpách. Táto ferrata má všetko, čo patrí ku klasike: Jedinečnú sceneriu, úžasné pohľady do hĺbky, riadnu dĺžku, vysokú obťažnosť, perfektné lezecké pasáže. Je mimoriadne pestrá - charakter

steny ju člení na tri časti, pričom medzi miestami oklasifikovanými písmenom C sú ľahké pasáže, v ktorých si človek oddýchne a vychutnáva panorámy. Dva úseky sú obťažnosti C-D, a tie si už vyžadujú skúsenosti aj dobrý fyzický fond. Detaily sú na spomínanej stránke www.bergsteigen.at.

Počítajte s tým, že idete na celodennú túru a prameň je asi trištvrte hodiny od nástupu. Od konca ferraty k najbližšej chate s pivom je to asi 10 minút po turistickom chodníku (Neue Seehütte). Na ambiciózných športovcov čaká samozrejme vrchol hory, ktorý je od poslednej kotvy tiež asi 10 minút.

Horné partie Heidsteigu.

Na zostup k parkovisku ponúkajú smerovníky žltý a červený chodník. Opticky kratšia je červená značka, no zdanie klame, pretože v skutočnosti je to šotolinový humus vhodný len pre tých, ktorým adrenalín z ferraty nestačil. Voľte žltú...

Hohe Wand

Ideálnym miestom aj na jednodňové výjazdy je Hohe Wand (Gutensteiner Alpen) – niekoľko kilometrov dlhý a miestami vyše 100 metrov vysoký skalný múr. Vápenc výbornej kvality predurčuje túto lokalitu na lezenie, čo v hojnej miere využívajú lezci z Viedne a okolia, ale stále populárnejšia je už aj na západnom Slovensku. Okrem množstva lezeckých ciest sa vyplatí vyskú-

Spodná časť krátkej, no peknej cesty Währingersteig, kl. B-C. Hohe Wand, Gutensteiner Alpen.

šať i miestne ferraty. Je ich tam zo päť – rôznej obťažnosti i rozmanitej dĺžky. Centrálnou časťou Hohe Wandu vedie najťažšia zaistená cesta v oblasti HTL Steig. Ide o ferratu, do ktorej by mali nastúpiť iba skúsení lezci, pretože vedie exponovanými vzdušnými pasážami, kľúčové miesta sú maximálnej obťažnosti D-E a treba odliezť aj nezaistené miesta do stupňa 2-. Avšak línia je vedená obzvlášť elegantne a HTL Steig sa stal mimoriadne populárnou „športovou“ cestou. Podrobnosti sú na www.bergsteigen.at, kde nájdete aj popisy susedných zaistených ciest.

Hohe Wand je dosť rozsiahla oblasť, takže pri prvej-druhej návšteve odporúčame internetové informácie vytlačiť a vziať ich so sebou pod stenu, aby ste nestrávil viac času hľadaním než lezením...

*Špičkoví slovenskí lezci
Dodo Kopold
a Gabo Čmárik.*

Abeceda stanovania

Neoddeliteľnou súčasťou väčšiny outdoorových aktivít je kempovanie. Možno práve to robí z pobytu v prírode naozaj životný štýl. Pre mnohých je to dokonca rovnako dôležité, ako samotný šport. Veď čo je príjemnejšie, ako vlahá noc pod širákom alebo večerné posedenie pred stanom? Aby to však naozaj bolo príjemné, treba si správne vybrať vhodný výstroj, pretože o prebdenú noc v mokrom spacáku asi nestojí nikto. Dôležitý je hlavne výber správneho stanu. Vtedy si treba položiť základné otázky: Pre koľko osôb stan potrebujem? Od toho sa totiž odvíja hmotnosť stanu! Budem ho prevažne nosiť, alebo vozit' v aute? Má byť radšej ľahší? Alebo priestrannejší s veľkou apsidou a komfortnejší? V akom prostredí ho najčastejšie použijem? Chodím hlavne na splavy, autom kempovať či do hôr? Odpovede na tieto otázky by mali rozhodovať v prvom rade pri výbere tvaru stanu.

1 Typológia stanov

1. klasické, dnes už len výnimočne používané "áčko"
2. moderné kupolové stany
3. tunelové stany

Podľa typu ich môžeme ďalej rozdeliť na: **Jednovrstvové**, ktoré sa prakticky používajú len pri výškových horolezeckých stanoch, pričom sú vyrobené z odolného materiálu, spravidla trojlaminátovej membrány.

**Marmot
Alpinist**

Dvojrvtvové: Vnútorňý priedušný stan (pri trojsezónnych modeloch často s veľkými vetracími otvormi zo sieťkového materiálu) a vonkajšie nepremokavé tropiko. Vďaka dobrej izolácii a odvetraniu sú vhodné na všetky aktivity.

Nosná konštrukcia je pri lepších stanoch z duralových prútov, pri lacnejších z laminátu. Dural je odolnejší a ľahší ako laminát,

vyrába sa tiež v rôznych kvalitách a hrúbkach. Dôležitý je aj počet prútov a prekrížení - čím ich je viac, tým je konštrukcia pevnejšia a odolnejšia voči vetru. To je podstatná vlastnosť hlavne pre stany do hôr. Komplikovanejšia konštrukcia síce zvyšuje ich hmotnosť, no je odolnejšia a znižuje aj „veľké“ plochy tropika. Pri stanoch s jedným prekrížením prútov (tieto typy sú vhodné hlavne na splavy, cyklotúry a vôbec kempovanie v miernejších podmienkach) môže pri silnom vetre dôjsť k spojeniu vonkajšej a vnútornej vrstvy a tým aj k prepúšťaniu vody.

Stany typu A. Čo sa týka „áčkových“ stanov, ich hlavnými nevýhodami sú:

- malý vnútorný priestor
- nutnosť ukotvenia
- veľké plochy, do ktorých sa opiera vietor a pritom dochádza k spojeniu vnútorného stanu a tropika.

„Áčko“ pod Everestom (1987).

Moderné **kupolové stany** sú dnes najpoužívanejšie. S výnimkou extrémnych horolezeckých stanov sú dvojvrstvé. Ich konštrukcia je veľmi stabilná aj vo vetre, jednoducho sa stavajú a s výnimkou stanov s veľkou apsidou sú samonosné, čiže núdzovo sa nemusia kotviť a aj postavené sa dajú jednoducho premiestniť. Avšak ich doko-

Samonosná konštrukcia kupolového stanu.

nalé napnutie sa docieli až správnym ukotvením, čím sa zabezpečí dokonalá nepriepustnosť voči vode a odolnosť voči vetru.

Tunelové stany sú u nás veľmi málo známe. Pritom majú najlepšie využiteľný vnútorný priestor i veľmi dobrý pomer medzi pôdorysom a hmotnosťou (vďaka jednoduchej konštrukcii). Veľmi rýchlo sa stavajú. Ich nevýhodou je nutnosť kotvenia. Sú predurčené do menších nadmorských výšok, Mimoriadne obľúbené sú hlavne v Škandinávii, kde je národným zvykom kempovať aj v zime. Vtedy sa prejaví ich veľká výhoda - pozdĺžny tvar, ktorý pri správnom nasmerovaní po vetre umožní dobré vetranie a odvádzanie vodných pár (dýchanie, varenie), ktoré sú pri zimnom stanovaní najväčším nepriateľom.

Stan tunelového typu.

2 Ako kúpiť ten správny

Pri výbere stanu je dôležitý aj materiál, z ktorého je vyrobený. **Tropiko** (vrchná vrstva natiiahnutá nad celým vnútorným stanom aj s konštrukciou) je zväčša s PES tkaniny s PU záterom. Jeho kvalitu sčasti naznačuje parameter nepriepustnosti vody (čím vyšší, tým by mal byť kvalitnejší), no ten nie je smerodajný, pretože rozhoduje ešte aj váha. V zásade sa však so stanom nejdete potápať, takže pri dobrej konštrukcii voda stečie a žiaden „vodný stĺpec“ na povrchu nevzniká. Je ale nutné, aby bol odolný voči ultrafialovému žiareniu, hlavne pri stanoch do väčších nadmorských výšok. Kvalitné stany

Vnútorný stan Marmot Swallow.

majú silikónovú úpravu. Tá je najtrvácnejšia, najľahšia a vytvára ideálny pomer medzi odolnosťou voči vode, pevnosťou a hmotnosťou.

Vnútorný stan by mal byť z čia najľahšieho, vysoko priedušného materiálu. Dôležitý je tiež systém upínania ku konštrukcii - musí byť jednoduchý a spoľahlivý.

Podlaha musí byť dostatočne pevná a nepremokavá. Jej účinnosť a životnosť je možné zvýšiť podložkou pod stan (dá sa dokúpiť samostatne a pod rôzne pôdorysy). Pri výbere okrem veľkosti, čiže najčastejšie pre 2 až 3 (núdzovo) ľudí, alebo 3 až 4 oso-

by, rozhoduje aj počet vchodov a veľkosť apsidy. Dvojvchodové stany sú praktické, no vyžadujú si väčší priestor na postavenie. Vchod z boku je výborný na bežné kempovanie, no v horách sa také miesto hľadá ťažko. Alpinistické stany majú väčšinou vchod z užšej strany.

Pri kempovaní je výborným doplnkom dobrého stanu **tarp** (z anglického tarpaulin = vozová, nepremokavá plachta). Ide vlastne o veľkú plachtu, ktorá slúži ako prístre-

Tarp.

šok proti dažďu, resp. slnku. Mnohonásobne väčší váš „životný“ priestor a umožní komfortné varenie alebo večerné posedenie aj v zlom počasí. Malá rada: Hoci jeden kotviaci bod pre tarp sa zväčša nájde, zo skúsenosti vieme, že ten druhý často chýba. Preto je dobré k tarpu mať aspoň jednu rozkladaciu tyč.

3 Karimatky, spacáky

Potrebné pohodlie doplnia podložky na spanie (karimatky), ktoré sú buď „samonafukovacie“ alebo klasické, najlepšie z peny EVA (nemění tvar, má zapuzdrené póry = nenasiakne vodu). A samozrejme vhodný spacák (páperový, resp. zo syntetických vlákien). Týmto produktom sa budeme podrobne venovať v niektorom ďalšom čísle Revue.

Yak Steam Revue vychádza nepravidlne ako príloha časopisu Jamesák. NEPREDAJNÉ.

Yak Steam predajňa: Záhradnícka 93, Bratislava, tel./fax: 02/55 57 72 23, e-mail: info@yaksteam.sk

**WELCOME TO TATONKA.
WELCOME TO EXPEDITION LIFE.**

TATONKA®

 Marmot[®]

F O R L I F E

www.marmot.eu

born
professionally

*Photos: Klaus Fengler, Peter Naumann
Agency: Arts of Sales GmbH*